ANTONI FRANQUESA I SIVILLA, UNA NOTA BIOGRÀFICA

Nascut a Mataró, i fill d'un mestre de llengua francesa, Antoni Franquesa i Sivilla (1867-1906), té un paper de primer ordre en la vida ciutadana a causa de la seva activitat professional i la seva militància política. Quant al seu ofici de metge, ja sia en l'exercici particular o com a forense, es mostra preocupat per la funció social de la medicina. Edita la *Topografía Médica de Mataró y su Zona*, i amb el títol d'*Intimidades de un médico*, un recull de narracions didàctiques en forma de diàleg amb la seva filla Emília.

Franquesa, persona d'una gran rellevància al si del federalisme local, entra a formar part dels republicans l'any 1882 quan tenia dinou anys, seguint la tradició familiar, ja que el seu pare també era federal. I aviat publica els seus primers escrits al periòdic *El Ideal Moderno*, amb el pseudònim de Harvey, el mateix que feia servir com a membre de la maçoneria local.

De seguida el veurem donar moltes conferències de caràcter polític i cultural, i també de divulgació mèdica, en una agitada vida de propagandista republicà, que gairebé inicia l'any 1886, en un debat amb Pablo Iglesias, que ve a Mataró per discutir amb ell les diferències entre socialistes i federals. L'any 1887 entra a formar part de la redacció d'*El Nuevo Ideal*, i aviat passa a dirigir el periòdic que era el portaveu dels federals i en el qual escriu gran quantitat d'articles sobre les temàtiques polítiques i socials del moment. Vast conjunt de textos que configuren la seva perspectiva ideològica.

La seva vida política té les següents fites: l'any 1887 és elegit president del Comitè Democràtic Republicà Federal de Mataró; el 1890 és president del Centre Democràtic Federalista; el 1894 és president del Comitè Federal, que ha de dur a terme la renovació del Partit; el 1898 és vocal de la comissió executiva de l'Assemblea Federal que es reuneix a Figueres; el 1900 és representant local al Comitè Regional; el mes de maig de l'any 1905 va a Madrid com a representant dels federals del districte a l'Assemblea Nacional Federalista; i a l'Assemblea Federal reunida a Sabadell el dia 25 de juliol, és elegit president del Comitè Regional Federalista de Catalunya, el càrrec màxim exercit en la seva activitat pública. També cal assenyalar que es presenta diverses vegades a les eleccions a diputat a Corts pel districte de Mataró, no obtenint, però, mai la victòria.

Ara donarem una cronologia de la seva peripècia vital. I en una altra ocasió ens interessarem de manera més detallada per les seves idees, allò més caracte-

rístic de la seva ideologia de republicà federal, de tota una manera d'entendre la societat i el paper dels individus i les institucions. Sempre amb l'eix de la forma republicana de govern i la democràcia liberal com a nucli, això sí, atorgant a l'Estat el paper de nivellador social. És la seva una actitud enèrgica en defensa del saber com a fonament de la llibertat, dels drets dels individus i de la societat oberta, que el duu a lluitar contra tres variables del fonamentalisme molt influents aleshores: el socialisme que planteja la reforma *ex novo* de totes les institucions i de la mateixa societat; el catolicisme integrista que manté la subordinació de la societat civil a la seva ideologia; i el catalanista que neix com a recanvi del vell conservadorisme mantenint la seva manca de receptivitat als nous problemes. Certament, s'ha de revisar la història dels moviments socials, que si fins ara mateix s'ha escrit des de l'horitzó de la utopia militant, cal escriure des de la perspectiva de la democràcia, del pacte i la transacció. I homes com Franquesa són el paradigma dels polítics realistes, lluny dels *class obseded* que assenyala John Gray.

* * *

1863 - Josep Franquesa i Sivilla neix a Mataró l'any 1863, però la data que coneixem per pròpia declaració i per algun padró, no la tenim registrada a la parròquia de Santa Maria. Així en documents de l'època es cita com a dia el 3 de setembre i el 9 d'octubre.

1879 - Als setze anys acaba l'ensenyament als escolapis de Mataró amb el títol de *bachiller en artes* i entra a la Facultat de Medicina de Barcelona. Però degut a la impossibilitat d'ajudar-lo econòmicament per part del seu pare, treballa mentre estudia, fins que acaba els estudis de medicina. Anys després recorda que la manca de recursos va fer que s'hagués d'espavilar, i que el director del col.legi de Valldemia va aconsellar els pares de no comprar-li llibres de text i que només fes servir llapis i paper, anotant tots els ensenyaments dels professors. Durant el servei militar, que no sabem quan va fer, escriu la narració curta, avui perduda *El Código Militar*.

1882 - Aquest any s'obre per primer cop, després de 1874, el cens al Partit Federal i s'inscriu, amb dinou anys, seguint la tradició familiar, ja que el seu pare també era del partit.

1883 - Forma part de la maçoneria i publica els seus primers escrits al periòdic *El Ideal Moderno*, amb el pseudònim de Harvey, el mateix que feia servir a la lògia, en homenatge al biòleg anglès que va descriure el moviment circular de la sang. Els articles tenen com a eix la crítica a la religió establerta, defensant de manera fervorosa la llibertat de pensament, i la tolerància. Franquesa era teïsta però considerava que la fe havia de ser controlada per la raó, i que l'Església Catòlica havia pervertit el missatge cristià. Ho diu de manera radical: *Entre el Catolicismo-Romano y el Cristianismo media el insondable abismo que separa los papeles de verdugo y de víctima.*

1884 - El mes de setembre publica a *El Nuevo Ideal* l'article *Comentarios acerca las medidas generalmente adoptadas para evitar la propagación del cólera morbo asiático.*

1885 - El mes d'agost va a Madrid a fer el doctorat de Medicina, i escriu a l'Ajuntament oferint els seus serveis de manera gratuïta en cas d'epidèmia de còlera. A *El Nuevo Ideal* publica, d'agost a novembre, tres articles sota el rètol de *Carta de Madrid*, una mena de crònica dels esdeveniments polítics que hi tenen lloc signats amb el pseudònim de Harvey; i, en tres parts, publica, al mateix periòdic, uns *Estudios filosóficos sobre algunos fenómenos físicos y químico-vitales.*

1886 - El mes d'abril, al Centre Democràtic Federalista, fa una conferència sobre la *Influencia de la instrucción en el hombre, para el cumplimiento de sus deberes*. El mes de juny rep el títol de llicenciat en Medicina i Cirurgia a Barcelona, i aviat comença a exercir de metge i de forense interí del jutjat de Mataró. També publica un article en defensa de la cremació dels cadàvers que llavors s'intentava a la ciutat amb l'oposició catòlica. Edita l'opuscle *Réplica al Sr. D. Estanislao Artal (..) acerca de la enfermedad padecida en el Colegio de San Ignacio de los Jesuitas en Manresa*. Però el moment més àlgid de l'any és el dia 2 de juliol, quan té lloc una polèmica pública al teatre Euterpe, davant mil sis-centes persones, amb Pablo Iglesias que ve a Mataró des de Madrid expressament per discutir amb ell sobre les diferències entre socialistes i federals. En aquells moments de naixença del PSOE disputaven la clientela obrera als federals i d'aquí el debat.

La posició de Franquesa és clara: *Las tendencias exclusivistas de 'El Socialista' en beneficio de una determinada clase y en detrimento de las restantes, son de todo punto opuestas a la Democracia (..) los obreros no tienen ni ante la nación, ni ante la humanidad, mayores derechos que los correspondientes a cualquier otro ciudadano*. I davant el crit de guerra revolucionari d'Iglesias i els seus, afirma que *Las clases obreras pueden dentro de la Libertad alcanzar sus propósitos con otros procedimientos sancionados por las modificaciones legales que proponen los partidos republicanos para la reorganización del trabajo*. Sobre el socialisme és clar: *bajo el punto de vista práctico, és un imposible; y en el concepto social, una injusticia.*

1887 - Comença una àmplia activitat de propagandista republicà en moltes conferències i en actes del partit: al Clavé, a l'Ateneu de la Classe Obrera, al Centre Democràtic Federal, etc., que anirà fent amb molta periodicitat fins pocs anys abans de morir. El mes de febrer és un dels oradors a l'acte central que els federals fan a Barcelona en homenatge a la Primera República. Entra a formar part de la redacció de *El Nuevo Ideal*, i a partir d'aquest moment hi publica gran quantitat d'articles seguint l'actualitat i les seves posicions polítiques. El mes de juny és elegit president del Comitè Democràtic Republicà Federal de Mataró. El mes d'octubre en absència del seu pare, que tenia el càrrec, és nomenat gerent del Vice-Consolat de la República Francesa.

1888 - El mes de febrer obté la plaça definitiva de forense, el títol oficial és el de metge auxiliar de l'Administració de Justícia i Penitenciaria.

1889 - Edita el seu estudi *Topografía médica de Mataró y su zona*, obra premiada per la Real Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona en el concurs públic de l'any 1888-1889. El mes d'octubre té una polèmica amb el col.legi Valldemia per certes consideracions que apareixen al llibre.

1890 - El juliol es casa a Santa Maria amb Dolors Sibina i Blanch (Mataró, 1865) i canvia de domicili, del carrer d'en Pujol 51 passa al carrer Nou 39, 2n. El matrimoni tindrà una única filla, Emília. El mes d'octubre presenta al jutjat una queixa sobre la manca de recursos en la seva feina de forense: havia anat a fer una autòpsia a Cabrera i s'havia hagut de pagar el viatge de la butxaca, operar el cadàver a terra sobre una fusta, sense estris ni condicions higièniques. És elegit president del Centre Democràtic Federalista.

1891 - És candidat federal del districte en les eleccions a Corts del mes de febrer, les primeres amb sufragi universal de la Restauració. Són uns comicis molt moguts, amb cinc aspirants a l'escó, en els quals Franquesa representa la coalició dels tres partits republicans de la ciutat, els federals, els unitaris i els progressistes, que obtenen el 17% dels vots. En un article es manifesta proteccionista, com gairebé tothom a Catalunya, però ho justifica amb arguments polítics: *Entiendo que mientras las fronteras separen las naciones unas de otras, es de interés pátrio la protección al trabajo nacional en todas sus manifestaciones.*

1892 - Escriu una ressenya a l'obra *Animales insectívoros* del doctor Miguel Bleach.

1893 - Es presenta a les eleccions de març per a diputat a Corts, per la candidatura republicana unitària, i tot i que perden els comicis al districte amb un 35% dels vots, són majoritaris a la ciutat. Escriu una ressenya al llibre *Los reyes se van* d'Antonio Petit.

1894 - És president del comitè local federal, de cara a la renovació del Partit, i el mes d'abril és elegit director d'*El Nuevo Ideal* per procedir a la renovació del periòdic. Aquest és un any important per als federals, que el dia 22 de juny amb l'impuls de Pi i Margall aproven el seu programa polític. En un discurs critica els dogmatismes i manifesta la seva posició oberta de cara als plantejaments polítics i socials. Un pragmatisme ben allunyat de la utopia: *Dijo que la lucha por la Libertad ha durado un siglo, sin que hayamos podido conseguirla los más de los pueblos en su expresión más racional y característica: en forma de República Democrática Federal (..) congratulose de que nuestro partido no tenga criterio cerrado en ninguno de los grandes temas que sintetizan el progreso del hombre, porque así ha podido iniciar la multitud de reformas sociales consignadas en la Constitución Federal (..). Se lamentó de que la lucha por la Igualdad empezara con las exageraciones propias de los albores de toda idea destinada a transformar en sus fundamentos*

a la sociedad. Equiparó los excesos de la revolución francesa para la obtención de las libertades, a los que hoy en dia se vienen cometiendo para la consecución de la Igualdad.

1896 - És candidat a les eleccions d'abril per a diputat a Corts. Notem que l'any abans havia començat una crisi dins els republicans, quan Unió Republicana pacta amb els liberals la participació en les eleccions municipals d'aquell any. Per aquest motiu la coalició republicana la formen només els federals i els progressistes, que obtenen un 20% dels vots. Com a forense és present a l'execució pública de Rosa Boix, la darrera feta a Mataró, i que relatarà anys després amb el sentiment de rebuig a la pena capital que li va quedar. Allunyat de tota violència física, encara ho està més de la brutalitat terrorista que en aquest temps protagonitzen els anarquistes amb diferents bombes a llocs públics de Barcelona: *No puede racionalmente atribuirse al propósito de contribuir a la regeneración de una clase social, porque precisamente casi siempre la clase que merece regeneración és la víctima de crimenes semejantes.* I parla de *perversión de sentimientos* i *instintos sanguinarios.*

1897 - La seva rellevància fa que el mes de gener apareixi la biografia i la foto al periòdic barceloní *El Fénix Mercantil.* El mes de febrer trasllada el seu domicili del carrer d'en Palau al carrer de la Coma núm. 12. I quan el mes d'agost es constitueix el Comitè Regional de Catalunya dels federals ell és vocal primer. A la premsa es manifesta en diversos afers del moment: a favor de Dreyfus i contra la permanència espanyola a Cuba. I comença a opinar en un afer que passarà aviat a un primer terme, la qüestió catalana: *Para hablar de regionalismo, es preciso haber sentido los efectos que lo inspiran. Es menester haber sido víctima del centralismo (..). No es el regionalismo más que una variante del instinto que induce al hombre a sentir amor a la Libertad y a su dignidad propia.*

1898 - És vocal de la comissió executiva de l'Assemblea Federal de Figueres. Escriu que: *La pujanza de los pueblos no la determinan hoy las aventuras. Se funda en la Libertad, redención del hombre, a cuya sombra se desarrollan, sin impedimentos, las ciencias y las artes, que, transformando continuamente los elementos de trabajo, estimulan las actividades de todos, fomentando la prosperidad de los Estados cultos.* És un optimista que creu en un dels mites més volguts de la Il.lustració, el de la força redemptora de la naturalesa i de la inevitabilitat del bé: *es el progreso ley fatal de la naturaleza, que acaba por imponerse siempre, pese a las fuerzas que se le oponen para retardar su desarrollo.*

1900 - El mes de març és representant de Mataró al Comitè Regional. Ell és un demòcrata convençut que considera que l'arrel de la llibertat està en els drets de l'individu: *secundaremos con lealtad y con entusiasmo cualquier movimiento republicano, que, reconociendo los derechos naturales del hombre, y los del ciudadano en un país democrático, no nos prive de predicar y difundir el credo salvador que defendemos.* Per aquest motiu es comença a mostrar al.lèrgic al catalanisme, a causa del seu extremat conservadorisme, que es manifesta en *el empeño de divorciar el sentimiento regionalista y el amor al régimen liberal,* i és que *no hay razón*

de ser de la autonomia regional, si no se consagra la municipal y la individual, que son su fundamento lógico.

1901 - El dia 1 de gener es trasllada al núm. 25 del carrer de la Coma. La seva posició sobre el catalanisme cada vegada és més clara, així critica *los espejuelos autonomistas de catalanes, que tienen obispos y canónigos por caudillos; clericales por porta-voz; y que, segun las Bases de Manresa, se proponen resolver, 'de acuerdo con el Papa', la cuestión religiosa; transformar el sufragio de manera que no resulte universal; y conservarse indeferentes en punto tan significativo como la forma de gobierno.* Una realitat palpable a Mataró i que no podia deixar de ser significativa als ulls dels militants dels partits democràtics, era el pas dels canovistas als rengles regionalistes, així ironitza sobre: *las mil evoluciones que han hecho los caciquistas reaccionarios de esta ciudad, hasta decidirse por el Catalanismo.*

1902 - Torna sobre el mateix tema: *Nosotros vamos del individuo a la colectividad; no de la colectividad al individuo. Para nosotros, lo primero es el hombre; sin él, no hay hogar, no hay vecindario, no hay pueblo, no hay comarca, no hay región, no hay 'patria' (..) en la manera de ser del individuo ha de fundarse la de la sociedad (..). De aquí el que sea el reconocimiento de los derechos naturales del hombre, la primera y la más 'esencial' de las reformas que predicamos.*

1903 - A les eleccions d'abril per a diputat a Corts, els grups republicans de nou coaligats presenten en Franquesa, que té un 22% dels vots. Aquest any té una llarga i dura polèmica en la premsa amb Antoni Viada sobre la qüestió regionalista. Col.labora al periòdic literari *Don Quijote.*

1904 - Recull en el volum *Intimidades de un médico* diverses narracions en forma dialogada amb la seva filla Emília, publicades prèviament a la premsa. Davant l'empenta dels radicals hi ha problemes al si del federalisme local i dimiteix de director d'*El Nuevo Ideal.*

1905 - És de la junta de la Caixa d'Estalvis. El maig va a Madrid com a representant dels federals del districte a l'Assemblea Nacional Federalista del dia 16. A l'Assemblea Federal a Sabadell del dia 25 de juliol, és delegat d'*El Nuevo Ideal*, del Comitè Comarcal, i de la minoria federal de l'ajuntament de Mataró, i és elegit president del Comitè Regional Federalista de Catalunya de la fracció d'Eduard Benot.

1906 - Escriu un pròleg a l'opuscle *Diálogos* del futur alcalde de la ciutat Josep Abril i Argemí. Mor de càncer, el 29 d'agost, després de llarga dolència, als 42 anys, i és enterrat al cementiri civil. El *Diario de Mataró* publica: *Aunqué adversario político (..) tenia talento natural, que era muy ilustrado, que no carecía de valor cívico, y que en el trato particular e íntimo era un excelente amigo.* A l'enterrament hi assisteixen el Centre Federal, la Juventut Federal, la Unió Republicana, la Juventut Republicana, l'Ateneu Obrer, la Caixa d'Estalvis, l'Institut Nacional, el Centre Socialista i els seus sindicats associats, la Nova Constància,

el Centre Regional, l'Associació Democràtica Nacionalista L'Avenir, el grup *Nueva Semilla*, i representants de la premsa republicana. Es fa una vetllada necrològica en record seu el dia 17 de novembre.

* * *

Notem que els Franquesa són originaris de la ciutat de Vic, d'on era el rajoler Magí Franquesa, casat amb la barcelonina Antònia Riera. Va ser el seu fill Pere Franquesa i Riera (Vic, 1832 - Figueras, 1895), casat amb Josepa Sivilla i Puig (Berga, 1837 - Mataró, 1867), filla d'un *buhonero*, que ve a viure a Mataró. Abans, però, s'està un temps a Barcelona on el 1860 neix la seva filla Maria, que mort aviat, i l'any següent tornen a tenir una nena que li posen de nom també Maria. Ve a Mataró l'any 1862, passant a residir al Carreró núm. 15. Amb Josepa Sivilla té dos fills més: Antoni (Mataró, 1863) i Jacint (Mataró, 1865), però ella mort l'any 1867, i l'any següent es casa amb Maria Draper i Berenguer (Mataró, 1832-1896), de qui té dos fills, Josep (Mataró, 1869-1896) i Dolors (Mataró, 1872-1899).

Pere es dedicava a la docència com a professor de francès del col.legi de Valldemia i del de Santa Anna, i donava classes a domicili. Era, a més, gerent de l'Agència Consular de França, i tenia la medalla d'honor de la República Francesa per la seva difusió de la llengua del país. Nomenat catedràtic de francès a l'Institut de Bilbao, s'hi trasllada l'octubre de 1887. Posteriorment ho és a Ciudad Real i de l'Institut de Figueras, d'on pren possessió el gener del 1892. És autor de la *Gramática, Teoria y Práctica para aprender El Idioma Francés* (Barcelona, 1876), de tanta difusió i edicions, i d'algunes obres filosòfiques. Era membre fundador de la maçoneria a Mataró amb el nom d'Arquímides, i membre actiu del federalisme. De la seva filla Dolors sabem que el mes de març de 1892 publica la traducció d'una novel.la francesa al periòdic federal de Figueras *La Concentración*. I del seu fill Josep, farmacèutic, que regenta la botiga dels Caralt, és director d'un laboratori químic, i dóna classes de francès a l'Escola d'Arts i Oficis. També era maçó, escriu a la premsa federal i és membre actiu del partit, morint tuberculós.

Francesc Costa

